

ULUSLARARASI YATIRIM UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMÜNDE ARABULUCULUK

Arş. Gör. Süleyman Yasir ZORLU*

Özet

Yabancı yatırımcı ile devlet arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümü konusunda en çok başvurulan yöntem olan “tahkim”, son yıllarda çeşitli nedenlerden dolayı eleştirilerin hedefi olmuştur. Bu eleştiriler neticesinde tarafların, yatırım uyuşmazlıklarının çözüm yöntemlerini çeşitlendirmek ve tahkimin yerine geçebilecek veya birlikte kullanılacak yöntemler üzerindeki çalışmaları hızlanmıştır. Bu bağlamda alternatif uyuşmazlık yöntemi olarak uluslararası ticari uyuşmazlıklarda sıkça başvurulan “arabuluculuk”, uluslararası yatırım hukukunda da gündeme gelmiştir.

Uluslararası yatırım hukukunda, kurumsal dostane çözüm yöntemi olarak şu ana kadar sadece uzlaştırma (conciliation) kullanılmıştır. Uzlaştırma yöntemi, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümüne ilişkin Uluslararası Merkezi (International Center for the Settlement of Investment Disputes kısaca ICSID) tarafından 1966 yılından beri taraflara sunulmuş olmasına rağmen ilk uzlaştırma 1985 yılında tamamlanmış ve bu zamana kadar toplamda 9 tane uzlaştırma ICSID tarafından yürütülmüş olup 4 tane uzlaştırma süreci halen devam etmektedir. Bu rakamlar dikkate alındığında devlet ile yabancı yatırımcının aralarında çıkan ihtilafın çözümü için dostane yöntemleri tercih etmediği açıkça görülmektedir. Fakat son zamanlarda tahkim yönteminin eleştirilerin odağı olmasından dolayı ICSID, dostane ihtilaf çözme konusunu tekrardan gündemine almış ve özellikle yatırımcı-devlet arabuluculuk (investor-state mediation) yöntemi üzerinde çalışmalarını hızlandırmıştır.

---

* Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi, ORCID: 0000-0001-6561-7691.

Arabuluculuk yöntemi, tamamen taraf iradelerine bağlı olarak gerçekleşen bir yöntem olduğu için usül kuralları da öncelikli olarak taraflarca belirlenmektedir. Fakat tahkimde ve uzlaştırma yönteminde olduğu gibi kurumlar, arabuluculuk yöntemine de yol gösterici olması amacıyla çeşitli kurallar yayınlamıştır. Bu sebeple, kurumsal bağlamda ilk olarak Uluslararası Barolar Birliği (International Bar Association kısaca IBA), 2012 yılında ilk düzenlemeyi yapmış ve “Yatırımcı-Devlet Arabuluculuk Kuralları”nı ilgililerin hizmetine sunmuştur. Şu ana kadar genel olarak uluslararası ticari tahkim alanında kural ve rehberler yayınlayan IBA’nın yatırımcı-devlet arabuluculuk konusunda bir metin hazırlaması bu husustaki ilgisini açıkça göstermektedir.

ICSID nezdinde yatırımcı-devlet arabuluculuk yöntemine dair çalışmalar 2018 yılında Arabuluculuk Kuralları’nın görücüye çıkmasıyla hızlanmıştır. Bu kurallar son olarak 2020 yılında ICSID tarafından yayınlanan çalışma raporunda yer almış fakat henüz yürürlüğe girmemiştir. Arabuluculuk Kuralları’nın yanı sıra ICSID arabuluculuk kurumunun yatırım hukukunda yaygınlaşması adına arabuluculuk sonucunda tarafların vardığı anlaşma metninin tarafları bağlayıcı özelliğinin olmaması sorununu da dikkate alarak taraflara bu konuda bir çözüm önerisinde bulunmaktadır. Bu bağlamda tarafların istemeleri halinde ilgili anlaşma metni, ICSID Tahkim Kuralları Madde 43(2) uyarınca, tahkim kararına dahil edilerek ICSID’in sağladığı tenfiz gücüne haiz olacaktır. Böylece arabuluculuk neticesinde ulaşılan uzlaşma metni uluslararası tenfiz kabiliyetine sahip olacak ve arabuluculuğun bu konudaki eksikliği giderilecektir.

Uluslararası yatırım anlaşmalarında da arabuluculuk, son zamanlarda tahkim öncesi basamak olarak yer almaya başlamıştır. Bu anlaşmalardan birisi olan Avrupa Birliği ile Kanada arasında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması’nın 8.20. maddesinde tarafların her an arabuluculuk yöntemine başvurabilecekleri açıkça düzenlenmiştir. Bu anlaşma dahilinde, arabuluculuk gönüllü ve ad hoc olarak öngörülmüştür. Ayrıca Avrupa Birliği şu sıralar müzakere ve imza aşamasında olduğu diğer serbest ticaret anlaşmalarına da arabuluculuk yöntemini bu şekilde dahil etmeye çalışmaktadır.

Arabuluculuğun tercih edilme nedenleri arasında başta süre ve maliyet olmak üzere arabuluculuk yönteminin başından sonuna kadar tahkime nazaran taraflara daha fazla esneklik sunması gibi özellikleri dikkat çekmektedir. Bu nedenle tahkime nazaran arabuluculuk sürecinin düzenlenmesine dair kural ve rehberlerin sınırlı olması, arabuluculuk sürecinin tarafların rıza ve anlaşmalarına bağlı olarak yürütülmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu durum, taraf iradelerinin sürece doğrudan yansımaları sağlamaktadır. Fakat sürecin sonunda ortaya çıkan anlaşma da tahkim kararına nazaran içerik ve tenfiz konusunda farklılıklar içermektedir. Özellikle tenfiz konusunda ticari meselelerden doğan ihtilafların arabuluculuk yoluyla çözülmesi halinde tarafların anlaştığı metnin tenfizi için önemli katkıları olan “Singapur Konvansiyonu”, yatırım uyumsuzluklarını kapsama konusunda henüz bir kesinlik yoktur.

Bu tebliğde de uluslararası yatırım uyumsuzluklarında ihtilaf çözüm yöntemi olarak arabuluculuk meselesi öncelikle uluslararası yatırım hukukundaki en önemli kurum olan ICSID’in arabuluculuk konusundaki çalışmaları çerçevesinde incelenecektir. ICSID’in yanı sıra yatırım hukukunda arabuluculuk meselesine ilişkin diğer kurumlarca yapılan çalışmalar ele alınacaktır. Daha sonrasında uluslararası yatırım hukukunun en önemli kaynağı olan uluslararası yatırım anlaşmalarında arabuluculuk kurumunun varlığı incelenecektir. Son olarak arabuluculuk kurumunun yatırım hukuku bağlamında değerlendirilmesi sonucunda bu kurumun uluslararası yatırım uyumsuzlukları için bir ihtilaf çözüm yöntemi olarak tercih edilip edilmeyeceğine dair görüşler ortaya konacaktır.

Anahtar Kelimeler: Arabuluculuk, ICSID, IBA, Yatırım Anlaşmaları, Singapur Konvansiyonu

Abstract

“Arbitration”, which is the most used method for the settlement of disputes between foreign investors and the state, has been the target of criticism for various reasons in recent years. As a result of these criticisms, the parties’ efforts to diversify the resolution methods of investment disputes

and on methods that can replace or be used together with arbitration have accelerated. In this context, “mediation”, which is frequently used in international commercial disputes as an alternative dispute method, has also come to the fore in international investment law.

In international investment law, only conciliation has been used as a institutional amicable solution method until now. Although the conciliation method has been presented to the parties by ICSID since 1966, the first conciliation was completed in 1985 and a total of 13 conciliations have been carried out by ICSID so far, some of which are still ongoing. Considering these figures, it is clearly seen that the state and foreign investors do not prefer friendly methods to resolve the dispute between them. However, due to the fact that the arbitration method has been the focus of criticism recently, ICSID has put the issue of friendly dispute resolution on its agenda again and accelerated its studies especially on the investor-state mediation method.

Since the mediation is a method that depends entirely on the will of the parties, the rules of procedure are primarily determined by the parties. However, as in arbitration and mediation method, institutions have published various rules to guide the mediation. For this reason, in an institutional context, the International Bar Association (IBA for short) made the first arrangement in 2012 and introduced the “Investor-State Mediation Rules” to the service of the relevant parties. The preparation of a text on investor-state mediation by IBA, which has generally published rules and guidelines in the field of international commercial arbitration until now, clearly shows its interest in this issue.

Studies on the investor-state mediation method at ICSID have accelerated in 2018 with the introduction of the Mediation Rules. These rules were last included in the report published by ICSID in 2020, but have not yet come into force. In addition to the Mediation Rules, ICSID offers a solution to the parties regarding the problem of the enforcement of the agreement reached by the parties as a result of mediation in order to spread the mediation institution in investment law. In this context, if the parties so request, the relevant

text of the agreement will be included in the arbitration decision in accordance with Article 43 (2) of the ICSID Arbitration Rules, and will have the enforcement power provided by ICSID. Thus, the reconciliation text reached as a result of mediation will have the capability of international enforcement and the lack of mediation on this issue will be eliminated.

Mediation has recently started to take place as a pre-arbitration step in international investment agreements. Article 8.20 of the Free Trade Agreement signed between the European Union and Canada, one of these agreements. It is clearly stated in the article that the parties can apply for mediation at any time. Under this agreement, mediation is foreseen as voluntary and ad hoc. In addition, the European Union is trying to include the mediation method in other free trade agreements that it is currently in the negotiation and signature phase.

The mediation method includes fewer rules than arbitration from the beginning to the end, and allows the parties to be more flexible, including the time, duration and cost of the reasons for choosing mediation. Therefore, the limited rules and guidelines regarding the regulation of the mediation process compared to arbitration results in the mediation process being carried out depending on the consent and agreements of the parties. This situation ensures the direct reflection of the will of the parties to the process. However, the agreement that emerged at the end of the process also contains differences in content and enforcement compared to the arbitration award. The "Singapore Convention", which makes important contributions to the enforcement of the text agreed by the parties in the mediation, especially in the event that disputes arising from commercial issues, may not cover investment disputes.

In this paper, mediation as a dispute resolution method in international investment disputes will primarily be examined by the International Center for Settlement of Investment Disputes (ICSID), which is the most important institution in international investment law. In addition to ICSID, studies conducted by other institutions on the issue of mediation in investment law will be discussed. Explanations will be made with various examples regarding the

place of the mediation in international investment agreements, which is the most important source of investment law. Finally, as a result of the evaluation of the mediation concept in the context of investment law, opinions will be put forward whether this institution will be preferred as a dispute resolution method for international investment disputes.

Keywords: Mediation, ICSID, IBA, Investment Treaties, Singapur Konvansiyonu

I. Giriş

Yabancı yatırımcı ile devlet arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümü konusunda en çok başvurulan yöntem olan “tahkim”, son yıllarda çeşitli nedenlerden dolayı eleştirilerin hedefi olmuştur.¹ Bu eleştiriler neticesinde tarafların, yatırım uyuşmazlıklarının çözüm yöntemlerini çeşitlendirmek ve tahkimin yerine geçebilecek yöntemler üzerindeki çalışmaları hızlanmıştır.² Bu bağlamda alternatif uyuşmazlık yöntemi olarak uluslararası ticari uyuşmazlıklarda sıkça başvurulan “arabuluculuk”, uluslararası yatırım hukukunda da gündeme gelmiştir.

Arabuluculuk, uyuşmazlık taraflarının bir araya getirilerek aralarındaki sorunun giderilmesine yardımcı olan bağımsız ve objektif bir kişi vasıtasıyla yürütülen dostane bir çözüm yöntemi olarak tanımlanabilir.³ Ayrıca 2012 yılında yürürlüğe giren 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’nun 2. maddesinde arabuluculuk şu şekilde tanımlanmaktadır:

- 1 Eleştirilere rağmen uluslararası yatırım hukukunda uyuşmazlık çözümü konusunda tahkim halen taraflarca en çok tercih edilen yöntemdir ve tenfiz meselesi özellikle tahkimin seçilmesinin önemli nedenlerinden birisidir, konuya ilişkin güncel ve detaylı araştırma için bkz. SIDRA International Dispute Resolution Survey, 2020.
- 2 Tahkim yöntemine alternatif olarak Avrupa Birliği tarafından ileri sürülen “Çok Taraflı Yatırım Mahkemesi” hakkında bkz, Lee M Caplan, “ISDS Reform and the Proposal for a Multilateral Investment Court” *Berkeley J. Int’l L.* 37 (2019): 207-214. Ayrıca UNCITRAL nezdinde kurulan 3 nolu Çalışma Grubu’da Yatırımcı-Devlet Uyuşmazlık Çözüm Reformu başlığı altında düzenli değerlendirmeler yapmaktadır.
- 3 Arabuluculuk hakkında karşılaştırmalı ve detaylı bilgi için bkz. Gizem Ersen Perçin, “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinden Arabuluculuğun Hukuksal Düzenlemelerdeki Yeri”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* 31/2 (2011): 177-201.

“Arabuluculuk: Sistematik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, tarafların çözüm üretmediklerinin ortaya çıkması hâlinde çözüm önerisi de getirebilen, uzmanlık eğitimi almış olan tarafların ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyari olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemidir”.

Ayrıca ilgili Kanun’un 1. maddesinde arabuluculuğun amaç ve kapsamı; *“yabancılık unsuru taşıyanlar da dâhil olmak üzere, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde uygulanır”* şeklinde belirtmiştir. Bu kapsamda Türkiye’deki ulusal ve uluslararası özel hukuk uyuşmazlıklarında arabuluculuk yöntemine gidilmesinin önü açılmıştır.

Uluslararası ticari uyuşmazlıklar bağlamında ise arabuluculuk hızlı ve ucuz olmasından dolayı çok uluslu ticari şirketler tarafından uzun zamandan beri tercih edilmektedir. Fakat son zamanlara kadar arabuluculuk yöntemi belirtilen bu olumlu özelliklerine rağmen uluslararası yatırım hukukunda tercih edilen dostane çözüm yöntemlerinden biri olamamıştır. Uluslararası yatırım hukukunda, kurumsal dostane çözüm yöntemi olarak şu ana kadar sadece uzlaştırma (conciliation) kullanılmıştır.⁴ Uzlaştırma yöntemi, ICSID tarafından 1966 yılından beri taraflara sunulmuş olmasına rağmen ilk uzlaştırma 1985 yılında tamamlanmış⁵ ve bu zamana kadar toplamda 9 tane uzlaştırma ICSID tarafından yürütülmüş olup 4 tane uzlaştırma süreci halen devam etmektedir.⁶ Bu rakamlar dikkate alındığında devlet ile yabancı yatırımcı aralarında çıkan ihtilafın çözümü için dostane yöntemleri tercih etmediği açıkça görülmektedir. Fakat son zamanlarda tahkim yönteminin eleştirilerin odağı

4 Uluslararası yatırım hukukunda uzlaştırma kurumu ve ICSID Uzlaştırma Kurallarına dair detaylı çalışma için bkz. Dilara Baytaroğlu, “Yatırım Uyuşmazlıklarının ICSID Arabuluculuk Kurallarına İstinaden Çözümü” *Public and Private International Law Bulletin* 39 (2019): 357-392. Yazar, ICSID Arabuluculuk Kuralları başlığı altında eseri yayınlamış olmasına rağmen asıl kastedilen ve incelenen ICSID Uzlaştırma Kurallarıdır.

5 İlk uzlaştırma olayı için bkz. Nurick Lester, and Stephen J Schnably. “The First ICSID Conciliation: Tesoro Petroleum Corporation v. Trinidad and Tobago”. *ICSID Review - Foreign Investment Law Journal* 1/2 (1986): 340-353.

6 2020 sonu itibarıyla ICSID’in tahkim ve uzlaştırma dava yüküne dair resmi raporuna bakıldığı vakit tüm zamanlara ilişkin dava sayılarına ulaşmak mümkündür.

olmasından dolayı ICSID, dostane ihtilaf çözme konusunu tekrardan gündemine almış ve özellikle yatırımcı-devlet arabuluculuk (investor-state mediation) yöntemi üzerinde çalışmalarını hızlandırmıştır.

Sonuç olarak, uluslararası yatırım uyuşmazlıklarının tarafları uyuşmazlığın çözümü için sadece tahkimi değil arabuluculuğu da göz önünde bulundurmalı ve bu sistemin de özelliklerini değerlendirmelidir. Bu bağlamda tebliğde öncelikle, uluslararası yatırım hukukunda kurumlar tarafından arabuluculuk konusuna dair yapılan ve yapılmakta olan çalışmalara değinecektir. Akabinde uluslararası yatırım anlaşmalarında yer alan arabuluculuk hükümlerine yer verilecektir. Devamında da arabuluculuk sisteminin unsurları ve özellikleri uluslararası yatırım hukuku bağlamında değerlendirilecektir. Aynı zamanda uluslararası yatırım uyuşmazlıklarında arabuluculuk konusunda farkındalık oluşturmayı hedefleyen bu tebliğ, uluslararası yatırım uyuşmazlıkların çözümüne arabuluculuğun yapabileceği katkılara ve Türkiye'nin bu konudaki rolüne de temas edecektir.

II. Yatırımcı-Devlet Arabuluculuk Konusunda Kurumların Yaptığı Çalışmalar

Arabuluculuk yöntemi, tamamen taraf iradelerine bağlı olarak gerçekleştirilen bir yöntem olduğu için usul kuralları da öncelikli olarak taraflarca belirlenmektedir. Fakat tahkimde ve uzlaştırma yönteminde olduğu gibi kurumlar, arabuluculuk yöntemine de yol gösterici olması amacıyla çeşitli kurallar yayınlamıştır. Bu sebeple, Uluslararası Barolar Birliği (International Bar Association kısaca IBA), 2012 yılında konuya ilişkin ilk düzenlemeyi yapmış ve “Yatırımcı-Devlet Arabuluculuk Kuralları”nı ilgililerin hizmetine sunmuştur.⁷ Şu ana kadar genel olarak uluslararası ticari tahkim alanında kural ve

7 IBA Arabuluculuk Kurallarının ICSID Uzlaştırma ve Tahkim Kuralları ile karşılaştırılması değerlendirilmesi için bkz, Frauke Nitschke, , “The IBA’s Investor-State Mediation Rules and the ICSID Dispute Settlement Framework” *ICSID Review* 29/1 (2014): 112-132; Anna Joubin-Bret, and Barton Legum. “A Set of Rules Dedicated to Investor-State Mediation: The IBA Investor-State Mediation Rules”. *ICSID Review* 29/1 (2014): 17-24. IBA Yatırımcı-Devlet Arabuluculuk Kuralları kapsamında bilinen ilk yatırım arabuluculuğu, 2016 yılında Filipinler ile Systra SA ve Systra Filipinler Inc. arasında Fransa-Filipinler İki Taraflı Yatırım Anlaşması'na dayanılarak yapılmıştır, bkz. Luke Eric Peterson, In An Apparent First, Investor and Host-State Agree to Try Mediation under IBA Rules to Resolve An Investment Treaty Dispute, *IA Reporter*, 2016.

rehberler yayınlayan IBA'nın yatırımcı-devlet arabuluculuk konusunda bir metin hazırlaması bu husustaki ilgisini açıkça göstermektedir.

IBA'nın yanı sıra uluslararası enerji hukukunda önemli bir yere sahip olan Enerji Şartı Sekreteryası da arabuluculuk konusundaki çalışmalara dahil olmuştur. Bu kapsamda 2016 yılındaki Konferansta "Yatırım Arabuluculuğuna dair Rehber" yayınlanmıştır. Bu rehber bünyesinde tarafların arabuluculuğu seçmesi halinde sürecin başından sonuna kadar taraflara arabuluculuğa dair her türlü yol gösterici bilgi yer almaktadır. Ayrıca tarafların dostane çözüm yöntemi olarak arabuluculuğu seçmeleri teşvik edilmiştir.⁸ Bir de arabuluculuk sonucunda imzalanan anlaşma metninin tenfizi konusunda da tarafların kolaylaştırıcı adımlar atmaları tavsiye edilmiştir.

Ayrıca yatırım uyuşmazlıklarında arabuluculuk yapmak isteyen kişilerin konu hakkındaki yetkinliklerini belli bir seviyenin üzerinde tutmak için de kurumlar tarafından çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Bu çerçevede Uluslararası Arabuluculuk Enstitüsü (International Mediation Institute kısaca IMI), yaptığı çalışma neticesinde tarafların arabulucu seçerken göz önünde tutabilecekleri somut kriterleri ortaya koymuştur.⁹ Arabulucu için özel kriterlerin konulmasının nedeni, yatırım uyuşmazlıklarının kamu düzeni, devletlerin egemenlik hakları ve uluslararası hukukla ilişkili unsurları bünyesinde barındırmasıdır. Bu nedenle yatırım uyuşmazlıklarında arabulucu olarak görev yapmak için uluslararası ticari uyuşmazlıklardaki arabuluculuktan farklı özellikler gerekmektedir. Ayrıca taraflardan birinin devlet olması hasebiyle, arabulucu olacak kişi arabuluculuğun sadece hukuki değil politik ve sosyal bir süreç de olduğunun bilincinde olmalı ve bu şekilde taraflara yaklaşmalıdır.

Son olarak ise yatırım uyuşmazlıklarının büyük bir kısmının çözümlendiği merkez olan ICSID'e başvuran taraflar ağırlıklı olarak uyuşmazlık

---

8 Claudia Caluori, "Guidelines for Mediation in Investor-State Disputes," *Yearbook on International Arbitration* 6/1 (2019), s.263-265: Ayrıca Enerji Şartı madde 26(1) kapsamında yatırımcı ile devletin uyuşmazlığının dostane bir şekilde çözümlenmesi tavsiye edilmiştir ve yayınlanan Rehber ile Sekreteryaya taraflara dostane çözüm olarak arabuluculuğu sunmaktadır.

9 Enstitü konuyla ilgilenmesi için bir çalışma grubu oluşturmuştur ve bu grubun çalışmaları sonucunda "IMI Competency Criteria for Investor-State Mediators" adlı metin ortaya çıkmıştır.

çözüm yöntemi olarak tahkimi tercih etmektedir. Fakat son yıllarda IC-SID, tahkimin yanısıra başta uzlaştırma olmak üzere diğer dostane uyuşmazlık çözüm yöntemlerine ilişkin çalışmalar yapmaya başlamıştır. Bu kapsamda “arabuluculuk” kavramına son zamanlarda önemiyet veren ICSID, eğitimler ve bilgilendirme toplantıları ile yatırımcı-devlet arabuluculuk konusunu ilgililerin gündemine taşımaya çalışmaktadır. Yapılan çalışmalar sonucunda ICSID, yatırımcı-devlet arabuluculuk yöntemine dair 2018 yılında Arabuluculuk Kuralları’nın ilgililerin dikkatine sunmuştur. Bu kuralların en güncel hali 2020 yılında ICSID tarafından yayınlanan çalışma raporunda yer almış fakat kurallar henüz yürürlüğe girmemiştir.¹⁰

ICSID Arabuluculuk Kuralları; genel hükümler, arabuluculuğun başlatılması, genel usuli hükümler, arabulucu ve arabuluculuğun yürütülmesi olmak üzere toplamda 5 bölüm ve 22 kuraldan oluşmaktadır. Kurallar, yatırımcı ile devlet arasındaki ihtilafın arabuluculuk yoluyla çözümlenmesi talebi halinde süreci baştan sona yürütebilmek için gereken önemli hususları düzenlemektedir. Yatırım uyuşmazlıklarında arabuluculuk kurumu henüz emekleme aşamasında olduğu için kuralların uygulamadan gelen talepler çerçevesinde genişletilmesi ve revize edilmesi ilerleyen dönemlerde mümkündür.

Arabuluculuk kurallarında yer verilmeyen arabuluculuk metninin tenfizi meselesine ilişkin ICSID, taraflara bu konuda ayrıca bir çözüm önerisinde bulunmaktadır. Bu bağlamda tarafların istemeleri halinde ilgili anlaşma metni, ICSID Tahkim Kuralları Madde 43(2) uyarınca, tahkim kararına dahil edilerek ICSID’in sağladığı tenfiz gücüne haiz olacaktır. Böylece arabuluculuk neticesinde ulaşılan uzlaşma metni uluslararası tenfiz kabiliyetine sahip olacak ve arabuluculuğun bu konudaki eksikliği giderilecektir.

III. Uluslararası Yatırım Anlaşmalarında Arabuluculuk

Arabuluculuk, tarafların gönüllü ve iyiniyetli katılımlarına bağlı olduğu için devletleri bu tarz bir yönetime ikna etmek için ciddi adımlar atılmalıdır. Bu adımlardan en önemlisi, devletlerin kendi aralarında imzalamış

¹⁰ Çalışma raporu için bkz. https://icsid.worldbank.org/sites/default/files/documents/WP_4_Vol_1_En.pdf (son erişim tarihi 11.12.20).

oldukları yatırım anlaşmalarına arabuluculuk yöntemini dahil etmeleridir. Bu şekilde anlaşmaya dahil edilen arabuluculuk sayesinde devletler yabancı yatırımcı ile aynı masa etrafına oturup ihtilafların arabuluculuk yöntemi ile çözümü desteklenecektir.¹¹

Bu kapsamda arabuluculuk, son zamanlarda tahkim öncesi basamak olarak yatırım anlaşmalarında yer almaya başlamıştır. Bu anlaşmalardan birisi olan Avrupa Birliği ile Kanada arasında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması'nın 8.20. maddesinde tarafların her an arabuluculuk yöntemine başvurabilecekleri açıkça düzenlenmiştir. Bu anlaşma dahilinde, arabuluculuk gönüllü ve ad hoc olarak öngörülmüştür. Ayrıca Avrupa Birliği şu sıralar müzakere ve imza aşamasında olduğu diğer serbest ticaret anlaşmalarına da arabuluculuk yöntemini bu şekilde dahil etmeye çalışmaktadır.¹²

Bunun yanı sıra yatırımcı ile devlet arasında uyuşmazlık çıktığı takdirde tahkime gidilmeden önce tarafların müzakere etme zorunluluğunun bulunduğu bir dönem (cooling-off period) çoğu yatırım anlaşmasında yer almaktadır.¹³ Taraflar arabuluculuk yöntemine başvurarak bu dönemi verimli bir şekilde değerlendirebilir. Bu dönem genellikle 6 aylık veya 1 yıllık bir süreyi içermektedir ve taraflara bu zaman zarfında birbirleriyle iletişim halinde olma yükümlülüğünü getirmektedir.¹⁴ Bu bağlamda arabuluculu-

11 İki veya Çok Taraflı Yatırım Anlaşmalarında arabuluculuğa değinen anlaşmalar için bkz: Kun Fan, "Mediation of Investor-State Disputes: A Treaty Survey", *Journal of Dispute Resolution* 2 (2020), s. 332-337.

12 Şu an müzakere aşamasında olan AB-Çin Serbest Ticaret Anlaşması'nda yer alması muhtemel olan yatırımcı-devlet arabuluculuk sistemi için bkz, Zhao Chunlei, "Investor-State Mediation in a China-EU Bilateral Investment Treaty: Talking About Being in the Right Place at the Right Time" *Chinese Journal of International Law* 17 (2018): 111-135. Ayrıca taraflarca imzalanan fakat henüz yürürlüğe girmeyen AB-Vietnam Yatırımların Korunması Anlaşması'nın 4. bölümünün 10. ekinde yatırımcı devlet arabuluculuk kurumunu düzenlemiştir. Aynı şekilde AB-Singapur Yatırımların Korunması Anlaşması'nın 4. Bölümünün 6. Ekinde yatırımcılarla devlet arasındaki uyuşmazlığın çözümü için arabuluculuk kurumuna yer verilmiştir.

13 James M. Claxton, "Compelling Parties to Mediate Investor-State Disputes: No Pressure, No Diamonds?" *Pepperdine Dispute Resolution Law Journal* 20/1 (2020), s.91.

14 Türkiye'nin imzaladığı en güncel serbest ticaret anlaşması olan Türkiye-Singapur STA Madde 12.15, 6 aylık bir müzakere dönemini düzenlemektedir. Aynı zamanda Türkiye'nin imzalamış olduğu çeşitli iki taraflı yatırım anlaşmalarında da benzer hükümlere rastlamak mümkündür: Türkiye-Afganistan Madde 7, Türkiye-Arnavutluk

ğün, uluslararası yatırım anlaşmalarına tahkim öncesi uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak dahil edilmesi uyuşmazlığın tahkime gidilmeden etkin ve hızlı bir şekilde çözümlenmesini sağlayacaktır.

Ayrıca UNCTAD tarafından derlenen güncel istatistikler uyarınca, uluslararası yatırım uyuşmazlıklarının yaklaşık 1/3'ü hakem heyetinin önüne gelmeden ya taraflarca devam ettirilmemekte ya da tarafların anlaşmasıyla sona ermektedir.¹⁵ Bu durum dikkatle incelendiğinde, uluslararası yatırım hukukunda tarafların aslında uyuşmazlığı hakem heyetinin önüne gitmeden çözme eğilimlerinin olduğu görülmektedir. Bu nedenle uluslararası yatırım anlaşmalarında arabuluculuk gibi dostane ihtilaf çözme metodlarının daha fazla yer alması ve teşvik edilmesi gerekmektedir. Böylece tarafların uyuşmazlıklarını daha hızlı ve az maliyetli bir şekilde çözüme kavuşturmaları söz konusu olacaktır. Ayrıca yeni nesil uluslararası yatırım anlaşmalarında yer alacak arabuluculuk yöntemi sayesinde yabancı yatırımcı ile ev sahibi devlet dostane ve verimli bir şekilde aralarındaki uyuşmazlığı giderme imkanına sahip olacaklardır.¹⁶

IV. Yatırımcı-Devlet Arabuluculuk Sisteminin Değerlendirilmesi

Alternatif uyuşmazlık yöntemleri altında sayılabilecek tahkim ve arabuluculuk, tarafların anlaşma ve iradelerine bağlı olarak kurulmalarına rağmen usul ve yöntem açısından birbirinden tamamen farklıdır.¹⁷ Başta gizlilik,

---

Madde 11, Türkiye-Avustralya Madde 12, Türkiye-Avusturya Madde 9, Türkiye-Azerbaycan Madde 11, Türkiye-Kolombiya Madde 14, Türkiye-Kore Madde 10, Türkiye-Rusya Madde 10, Türkiye-ABD Madde 6.

15 Bu konu hakkında detaylı bilgi için bkz, Roberto Echandi, and Priyanka Kher "Can International Investor-State Disputes be Prevented? Empirical Evidence from Settlements in ICSID Arbitration" *ICSID Review*, 29/1 (2014): 41-65.

16 Son zamanlarda birçok devlet 20.yy'da müzakere etmiş ve imzalamış olduğu uluslararası yatırım anlaşmalarını sonlandırma veya revize etme çalışmalarını hızlandırmıştır. Bu çalışmalar neticesinde anlaşmalardaki hükümlerde önemli değişiklikler yapılması gündeme gelmiştir. Bu nedenle 21.yy'da imzalanacak anlaşmalara "yeni nesil" uluslararası yatırım anlaşmaları demek yanlış olmayacaktır.

17 Tahkim ile arabuluculuk arasındaki farklar ve arabuluculuk çeşitleri konusunda detaylı bilgi için bkz, Nancy A. Welsh and Andrea K. Schneider "Becoming Investor-State Mediation" *Penn. St. J.L. & Int'l Aff.* 86/1 (2012): 86-96.

süre ve maliyet olmak üzere, arabuluculuk yöntemi başından sonuna kadar tahkime nazaran daha az kural içerip taraflara daha esnek olma imkanı sağlamaktadır.¹⁸ Ayrıca sürecin sonunda ortaya çıkan anlaşma da tahkim kararına nazaran içerik ve tenfiz konusunda önemli farklılıklar içermektedir.

Öncelikle arabuluculuk, süre açısından daha kısa olması ve maliyet olarak daha masrafsız olmasıyla ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle özellikle uluslararası ticari uyuşmazlıklarda taraflar arabuluculuğa yönelmekte ve ilerleyen süreçte bu durumun yatırım uyuşmazlıklarına da yansımaları beklenmektedir. Süre konusunda arabuluculuk yöntemi, tahkim yöntemi ile kıyas edilemeyecek kadar kısa ve verimli bir zaman diliminde sonuca ulaşmayı sağlamaktadır. Arabuluculuk yöntemi sayesinde birkaç hafta hatta birkaç günde sorunlar, tarafların gönüllü bir şekilde bir masa etrafında oturması ve birbiriyle anlaşması sonucunda çözülebilecektir. Kısa sürede ve az miktarda kaynak ile uyuşmazlığın giderilmesini mümkün kılan arabuluculuk yönteminin, devletlere maddi anlamda büyük külfetler getiren tahkimin yerini alması veya en azından tahkimden önceki müzakere dönemlerinde ya da tahkim süreci sırasında taraflarca tercih edilmesi muhtemeldir.¹⁹ Ayrıca bir arabulucunun seçilmesi ve arabuluculuk sürecinde tarafların taleplerini dinlemesi, hakem heyetini oluşturan üç kişinin seçilmesi ve olayın bu heyet karşısında günlerce anlatılmasından doğal olarak daha kısa sürecektir. Fakat diğer taraftan her arabuluculuk süreci bir anlaşmayla sona ermemekte ve tarafların sonrasında tahkime başvurması halinde de arabuluculuk süreciyle birlikte tüm sürecin daha da uzaması söz konusu olabilecektir.

Uluslararası ticari uyuşmazlıklarda arabuluculuğun tercih edilme nedenlerinden diğerleri, sürecin tarafların rızasına dayanması, taraflarca yönlendirilmesi ve gizliliğe önem vermesidir.²⁰ Tahkime nazaran arabuluculuk sürecinin düzenlenmesine dair kural ve rehberlerin sınırlı olması,

18 Caluori, s. 261-262.

19 Fan, s. 330: Bir yatırım tahkimi ortalama dört yıl sürerken süreç içerisinde maliyet tarafların her biri için ortalama dört milyon doları bulmaktadır.

20 Susan D. Franck, "Using Investor-State Mediation Rules to Promote Conflict Management: An Introductory Guide" *ICSID Review* 29/1 (2014): s.75-77. Franck'e göre, arabuluculuğun üç temel özelliği şudur; üçüncü kişinin tarafsızlığı, tarafların süreçte hakim olması ve katılımı ile gizlilik.

arabuluculuk sürecinin tarafların rıza ve anlaşmalarına bağlı olarak yürütülmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu durum, taraf iradelerinin sürece doğrudan yansımaları sağlamaktadır. Fakat şu anda esnek ve tarafların hakimiyeti temelli yürütülen arabuluculuk, ilerleyen zamanlarda kural ve rehberlerin artmasıyla esnekliğini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıyadır.

Bir diğer unsur olan sürecin gizli yürütülmesi, uluslararası ticari uyuşmazlıklarda taraflar için arabuluculuğu cazip kılan unsurlardan birisidir. Fakat yatırım uyuşmazlıklarında son zamanlarda artan “şeffaflık” arzusunun dolaylı arabuluculuğun da daha şeffaf bir şekilde yürütülmesi muhtemeldir.²¹ Özellikle kamuyu yakından ilgilendiren unsurları bünyesinde barındığı için yatırımcı-devlet arabuluculuk yönteminin ilgililer tarafından yakından takip edilme imkanını sağlanması önemlidir.

Diğer taraftan, arabuluculuk yönteminin en büyük handikaplarından birisi tanıma ve tenfiz sorunudur. Bu sorun uluslararası alanda arabuluculuğun “New York Konvansiyonu”²² olarak ifade edilebilecek “Arabuluculuktan sonucunda yapılan Uluslararası Sulh Anlaşmaları hakkında Birleşmiş Milletler Konvansiyonu”nun 12 Eylül 2020 yılında girmesiyle yeni bir boyuta taşınmıştır.²³ Singapur Konvansiyonu’nun 1.maddesi uyarınca Konvansi-

21 Uluslararası yatırım tahkimindeki şeffaflık talebine binayen UNCITRAL; Şeffaflığa dair Mauritius Konvansiyonunu ve Şeffaflığa dair UNCITRAL Kurallarını hazırlamıştır. Ayrıca bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz, Pınar Karacan, *Uluslararası Yatırım Tahkiminde Şeffaflık Kavramı*, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2017.

22 New York Konvansiyonu, tahkimin en büyük avantajlarından birisi olarak sayılmaktadır. Bu Konvansiyon sayesinde tahkim sonucunda elde edilen kararın, taraf olan yüzlerce ülkede belli şartlar dahilinde tanınması ve tenfizi mümkündür. Son dönemde arabuluculuk için de benzer bir Konvansiyon oluşturulmasına dair çalışmaların yapılmasına rağmen henüz imzaya açılmış bir metin mevcut değildir.

23 Singapur Konvansiyonu hakkında detaylı inceleme için bkz. Mustafa Erkan, Arabuluculuk ve Singapur Sözleşmesi, İstanbul: On iki Levha Yayıncılık 2020; Sibel Özel “Arabuluculuk Sonucunda Yapılan Milletlerarası Sulh Anlaşmaları Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi: Singapur Konvansiyonu” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 25 (2019): 1190-1210; Talat Kaya, “Singapur Sözleşmesi ve Uluslararası Ticari Arabuluculuk Sonucunda Ortaya Çıkan Sulh Anlaşmalarının Tanınması ve İcrası Meselesi”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 25 (2019): 979-1008; Banu Şit Köşgeroğlu, *Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk Sonunda Varılan Anlaşmaların Singapur Konvansiyonu Çerçevesinde Taraf Devletlerde İcra Edilebilirliği*, Ankara: Adalet Yayıncılık 2020.

yon sadece ticari uyuşmazlıklara uygulanacaktır. Konvansiyon ticari uyuşmazlık kavramını tanımlamamıştır ama aynı zamanda madde 1 fıkra 2 tüketici ve aile hukukundan kaynaklı uyuşmazlıkları kapsam dışı tutarken yatırım uyuşmazlıklarını bu fıkroda zikretmemiştir. Bu nedenle ticari uyuşmazlık niteliğindeki yatırım uyuşmazlıklarının Konvansiyon kapsamında olduğu kabul edilebilirken salt yatırım ve uluslararası kamu hukukundan kaynaklı uyuşmazlıklar kapsam dışı olması şeklinde yorumlanabilir.²⁴ Bu yorumu destekleyeceği henüz uygulamada bir kararla karşılaşılmamıştır fakat yatırım uyuşmazlıklarını Konvansiyon dahilinde değerlendirilmesini destekleyen bazı düzenlemeler mevcuttur.

Bu çerçevede Konvansiyon'un uygulama alanına dair taraf ülkelerin çekince koyması imkanı madde 8 kapsamında devletlere sunulmuştur. İlgili hüküm çerçevesinde devletin veya devlet kurumlarının taraf olduğu arabuluculuk sonucunda varılan anlaşmanın Konvansiyon kapsamı dışında tutulmasına karar verilebilir.²⁵ Bu hükümden yola çıkarak yatırım uyuşmazlıklarının Konvansiyon kapsamında olacak şekilde yorumlanması gereklidir çünkü kapsam dışı tutulması için ayrıca bir istisna hükmü yer almaktadır. İstisna hükmünün varlığı kural olarak yatırım uyuşmazlıklarının Konvansiyon'un uygulama alanı içerisinde yer aldığı sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca yatırımcı-devlet uyuşmazlıklarının çözümü için UNCITRAL bünyesinde oluşturulan 3 nolu Çalışma Grubu'nun 2019 tarihli toplantısının rapor notunda, devletlerin madde 8 kapsamında yatırımcı-devlet arasında arabuluculuk konusunda esnek davranma imkanlarının yanı sıra arabuluculuk sonucunda varılan sulh anlaşmasının Singapur Konvansiyonu kapsamında tenfizi yoluna başvurabileceği sonucuna varılmıştır.²⁶

24 Ticari nitelikte olduğu vakit Konvansiyon yatırım uyuşmazlıklarına da uygulanabilir: Christina G.Hioureas, "The Singapore Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation: A New Way Forward?", *Berkeley J. Int'l L.* 37 (2019).s.222.

25 UNCITRAL Çalışma Grubu, istisna hükmünün doğrudan yatırım uyuşmazlıklarını kapsam dışı tutmayacağı ve bu konuda devletlere esneklik verilmesinin amaçlandığını ifade etmiştir, A/CN.9/WG.II/WP.198 par. 24. Şu ana kadar sadece 3 ülke istisna hükmüne başvurmuştur.

26 UNCITRAL 3 nolu Çalışma Grubu, A/CN.9/WG.III/WP.160, par. 54.

Konvansiyon'un yatırım uyuşmazlıklarını da kapsayacağı iddiasını destekleyen diğer bir durum ise Konvansiyon ile benzer konuları düzenleyen Uluslararası Arabuluculuk konusuna ilişkin UNCITRAL Model Kanunu'dur. UNCITRAL tarafından 2018 yılında yayımlanan Uluslararası Ticari Arabuluculuk ve Arabuluculuk neticesinde yapılan Uluslararası Sulh Anlaşmaları hakkında Model Kanun'un ilk maddesinde ticari uyuşmazlık kavramının geniş yorumlanması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca ticari uyuşmazlık meselesi tahdidi olarak yatırımdan doğan uyuşmazlıkları da kapsayıcı şekilde açıklanmıştır.²⁷ Böylece yatırımcı-devlet arabuluculuk kurumunun gelişmesi için engel teşkil eden tenfiz meselesi giderilecek olup Konvansiyon'un uygulamada geniş yorumlanmasıyla birlikte taraflar arasında daha fazla tercih edilmeye başlanacaktır.

Arabulucuğa dair endişelerden birisi de tarafların alternatif uyuşmazlık çözme metodlarına olan rağbetsizliği ve bunun sonucunda arabuluculuğun uzlaştırma ile aynı kaderi paylaşacağı yönündedir. Arabuluculuğun önündeki en büyük engellerden birisi ise devleti temsil eden ve masada diğer taraf ile sulh olmaya çalışan kişiler genellikle maddi ödeme veya taviz içeren arabuluculuk anlaşmalarına imza atmak sorumluluğunu almamaktadır.²⁸ Ayrıca, yatırım uyuşmazlığının birden çok devlet kurumunu ilgilendirir

---

27 UNCITRAL Model Kanun'un birinci maddesinin dipnotu şu şekildedir: "The term "commercial" should be given a wide interpretation so as to cover matters arising from all relationships of a commercial nature, whether contractual or not. Relationships of a commercial nature include, but are not limited to, the following transactions: any trade transaction for the supply or exchange of goods or services; distribution agreement; commercial representation or agency; factoring; leasing; construction of works; consulting; engineering; licensing; investment; financing; banking; insurance; exploitation agreement or concession; joint venture and other forms of industrial or business cooperation; and carriage of goods or passengers by air, sea, rail or road".

28 Silvia Constain, "Mediation in Investor-State Dispute Settlement: Government Policy and the Changing Landscape", *ICSID Review* 29/1 (2014), s.34: Constain'e göre devlet memurları yabancı yatırımcılar ile arabuluculuk sonucunda imzaladıkları anlaşmadan dolayı hukuki, siyasi ve finansal olarak sorumlu tutulma ihtimalinden endişe duymaktadırlar. Bu nedenle devlet memurları, hakem heyetinin bu tarz meselelerde bağlayıcı kararlar vermesini yeğlemektedir. Monde Marshall, "Investor-State Dispute Settlement Reconceptualized: Regulation of Disputes, Standards and Mediation," *Pepperdine Dispute Resolution Law Journal* 17/2 (2017), s.252-253: Sulh olma konusunda devlet görevlilerinin sorumluluk almak konusunda çekimser duracak olması politik bir gerçektir. Arabuluculuğun gelişmesi için bu konunun çözümü kavuşması gereklidir. Yapılan bir araştırmada yatırımcı-devlet uyuşmazlıklarında sulh olmamanın en büyük nedeni olarak kararı üçüncü bir kişiye bırakarak sorumluluktan kurtulmak olarak ifade

mesi halinde, ilgili arabuluculuk anlaşmasının altına imza atma yetkisi konusunda da belirsizlik oluşacaktır. Tahkimin buradaki en kayda değer farkı ise hakem heyetinin davalı devlete hakem kararını dayatması ve bu kararın sonucundan hiçbir devlet görevlisinin sorumlu tutulamayacağıdır. Tüm bu handikaplara rağmen ICSID arabuluculuk konusunu son zamanlarda ön plana çıkarmaya ve teşvik etmeye çalışmaktadır.

Son olarak ise arabuluculuk sayesinde devlet ile yabancı yatırımcı, tahkimden farklı olarak yönettikleri süreç sonucunda her iki tarafında lehine olacak bir anlaşmaya varabilir. Bu durum ancak arabuluculuğun doğasında yer alan ve en önemli özelliklerinden biri olan tarafların birbirleriyle müzakerelere etmeleri sayesinde oluşabilecektir. Arabuluculuk sürecindeki müzakereler sonucunda taraflar karşılıklı ekonomik menfaatlerini koruyarak ilişkilerini dostane bir şekilde devam ettirme imkanına sahiptir.²⁹ Başka bir deyişle, arabulucu olan kişinin tarafların ilgi ve ihtiyaçlarına dikkat çekmesi neticesinde taraflar, tahkimde hükmedilen maddi tazminat kararından farklı olarak uzun vadeli ve salt maddi karşılığı olmayan anlaşmalara varabilir.³⁰ Bu duruma örnek vermek gerekirse; devletin yatırımcıya hak ihlalden dolayı sunacağı bir özür, devletin yatırımcıya sağlayacağı uzun vadeli menfaatler ve yatırımcının ilgili devletteki yatırımlarına devam etme sözü gibi esnek hükümler arabuluculuk sonunda imzalanacak anlaşmaya dâhil edilebilecektir. Özellikle de devlet ile yabancı yatırımcı arasındaki uzun vadeli ticari ilişkinin tesisi ve devamı için arabuluculuk, hem dostane bir çözüm yöntemi olması hem de her iki taraf için de karlı anlaşmalara imkân sağlamasından dolayı tarafların her daim gündeminde yer almalıdır.³¹ Ayrıca arabuluculuk vasıtasıyla yabancı yatırımcılar ve devletler, yatırım tahkiminin uzun ve meşakkatli yolunu tercih etmeyerek yatırımların korunması ve artırılması gibi daha temel meselelere yoğunlaşabileceklerdir.

---

edilmiştir: Seraphina Chew, Lucy Reed, & J. Christopher Thomas, Report: Survey on Obstacles to Settlement of Investor–State Disputes, 2016.

29 Claxton, s.84; M. R. Dahlan And Wolf von Kumberg, “Investor-State Dispute Settlement Reconceptualized: Regulation of Disputes, Standards and Mediation,” *Pep- perdine Dispute Resolution Law Journal* 18/3 (2018), s. 486.

30 Devlet ve yatırımcı açısından tarafların uzun vadeli çıkar ve menfaatlerine yoğunlaşmanın olumlu sonuçları için bkz, Franck, s.75.

31 Fan, s. 330.

Sonuç

Uluslararası ticari uyuşmazlıklarda yıllardan beri kullanılan arabuluculuk, uluslararası yatırım uyuşmazlıklarında da son zamanlarda çeşitli kurumlarca devletler ve yabancı yatırımcılar için gündeme getirilmiştir. Bu kapsamda ilgili kuruluşlar, kurumsal arabuluculuk için kurallar ve standartlar üzerinde çalışmaya başlamışlardır. Bu düzenlemeler paydaşların beğenisine sunulmuştur ve gelen yorumlar çerçevesinde iyileştirilmeye çalışılmaktadır. Neticesinde arabuluculuk yönteminin tahkim yöntemine alternatif ya da tahkimin yanı sıra dostane bir çözüm metodu olarak devlet ve yabancı yatırımcı tarafından tercih edilmesi için çalışmalar hız kazanmıştır. Özellikle yatırım tahkimine son zamanlarda yöneltilen eleştirilerden dolayı arabuluculuk uluslararası yatırım hukukunda kendisine yer bulabilir ve tahkime alternatif olarak değerlendirilebilir.

Yatırımcı-devlet arabuluculuk yöntemine karşın yukarıda da belirtilen çeşitli nedenlerden dolayı negatif bir tutum hâkim olsa da unutulmamalıdır ki yatırım tahkimi konusunda da ilk yıllarda iç açıcı gelişmeler yaşanmamaktaydı. ICSID, kuruluşundan sonraki ilk 20 yılda sadece 18 tane tahkim davasını idare etmiş ve bu rakamlar ancak sonraki yıllarda üç hanelere ulaşabilmiştir. Bu bağlamda, yatırımcı-devlet arabuluculuk yöntemi konusunda olumsuz bir tablo çizmeden önce yapılması gereken konu hakkındaki gelişmeleri takip etmek ve bu çalışmalara katkı sağlamaktır. Ayrıca Türkiye'nin ilerleyen süreçte müzakere edileceği veya revize edeceği uluslararası yatırım anlaşmalarında uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak "arabuluculuk" yöntemini de göz önüne alınması gerekmektedir. Bu kapsamda başta arabuluculuk olmak üzere alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri üzerine çalışmaların özel ve kamu sektörü nezdinde giderek artması temennimizdir.

Kaynakça

- Baytaroğlu, Dilara. "Yatırım Uyuşmazlıklarının ICSID Arabuluculuk Kurallarına İstinaden Çözümü". *Public and Private International Law Bulletin* 39 (2019): 357-392.
- Caluori, Claudia. "Guidelines for Mediation in Investor-State Disputes," *Yearbook on International Arbitration* 6/1 (2019): 257-266.
- Caplan, Lee M. "ISDS Reform and the Proposal for a Multilateral Investment Court" *Berkeley J. Int'l L.* 37 (2019): 207-214.

- Chunlei, Zhao. "Investor-State Mediation in a China-EU Bilateral Investment Treaty: Talking About Being in the Right Place at the Right Time". *Chinese Journal of International Law* 17 (2018): 111-135.
- Constain, Silvia. "Mediation in Investor-State Dispute Settlement: Government Policy and the Changing Landscape". *ICSID Review* 29/1 (2014): 25-40.
- Claxton, James M., "Compelling Parties to Mediate Investor-State Disputes: No Pressure, No Diamonds?," *Pepperdine Dispute Resolution Law Journal* 20/1 (2020): 78-100.
- Dahlan M. R. And Wolf von Kumberg, "Investor-State Dispute Settlement Reconceptualized: Regulation of Disputes, Standards and Mediation," *Pepperdine Dispute Resolution Law Journal* 18/3 (2018): 467-496.
- Echandi, Roberto and Priyanka Kher. "Can International Investor-State Disputes be Prevented? Empirical Evidence from Settlements in ICSID Arbitration". *ICSID Review*, 29/1 (2014): 41-65.
- Erkan, Mustafa. *Arabuluculuk ve Singapur Sözleşmesi*. İstanbul: On iki Levha Yayıncılık, 2020.
- Ersen Perçin, Gizem. "Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinden Arabuluculuğun Hukuksal Düzenlemelerdeki Yeri". *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* 31/2 (2011): 177-201.
- Fan, Kun. "Mediation of Investor-State Disputes: A Treaty Survey". *Journal of Dispute Resolution* 2 (2020): 327-342.
- Franck, Susan D. "Using Investor-State Mediation Rules to Promote Conflict Management: An Introductory Guide". *ICSID Review* 29/1 (2014): s.66-89.
- Hioureas, Christina G. "The Singapore Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation: A New Way Forward?". *Berkeley J. Int'l L.* 37 (2019): 215-224.
- Joubin-Bret, Anna and Barton Legum. "A Set of Rules Dedicated to Investor-State Mediation: The IBA Investor-State Mediation Rules". *ICSID Review* 29/1 (2014): 17-24.
- Karacan Pınar, *Uluslararası Yatırım Tahkiminde Şeffaflık Kavramı*, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2017.
- Kaya, Talat. "Singapur Sözleşmesi ve Uluslararası Ticari Arabuluculuk Sonucunda Ortaya Çıkan Sulh Anlaşmalarının Tanınması ve İcrası Meselesi" *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı* 25/2 (2019): 979-1008.
- Lester, Nurick and Stephen J Schnably. "The First ICSID Conciliation: Tesoro Petroleum Corporation v. Trinidad and Tobago". *ICSID Review - Foreign Investment Law Journal* 1/2 (1986): 340-353.
- Marshall, Monde, "Investor-State Dispute Settlement Reconceptualized: Regulation of Disputes, Standards and Mediation," *Pepperdine Dispute Resolution Law Journal* 17/2 (2017): 233-262.
- Nitschke, Frauke, "The IBA's Investor-State Mediation Rules and the ICSID Dispute Settlement Framework" *ICSID Review* 29/1 (2014): 112-132.
- Özel, Sibel. "Arabuluculuk Sonucunda Yapılan Milletlerarası Sulh Anlaşmaları Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi: Singapur Konvansiyonu" *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı* 25/2 (2019): 1190-1210.
- Şit Köşgeroğlu, Banu. *Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk Sonunda Varılan Anlaşmaların Singapur Konvansiyonu Çerçevesinde Taraf Devletlerde İcra Edilebilirliği*. Ankara: Adalet Yayıncılık 2020.
- Welsh, Nancy A. and Andrea K. Schneider. "Becoming Investor-State Mediation". *Penn. St. J.L. & Int'l Aff.* 86/1 (2012): 86-96.

